

DONNA
LEON

DOOD VAN
EEN MAESTRO

VERTALING
THEO SCHOLTEN

2007
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Voor mijn moeder

*Ah, signor, son rea di morte
E la morte io sol vi chiedo;
Il mio fallo tardi vedo;
Con quel ferro un sen ferrite
Che non merita pietà.*

Ach, heer, ik ben schuldig tot in de dood
En ik vraag nu slechts de dood;
Te laat zie ik mijn zonde;
Doorboor met uw zwaard deze borst,
die geen medelijden verdient.

– COSÌ FAN TUTTE

De derde gong, die aankondigde dat de opera zou worden hervat, klonk discreet door de foyers en bars van Teatro La Fenice. Het publiek reageerde door sigaretten uit te drukken, glazen leeg te drinken en gesprekken te beëindigen, en stroomde langzaam maar zeker weer de zaal in. Die was tussen de aktes in helder verlicht en gonsde nu van het gepraat van degenen die naar hun plaatsen terugkeerden. Hier fonkelde een juweel, daar werd een nertsmantel over een naakte schouder verschikt of een minuscuul stofje van een satijnen revers getikt. De balkons zaten het eerst vol, gevolgd door de stalles en daarna de drie rijen loges.

De lichten werden gedimd, de zaal werd donker en de spanning die een onderbroken voorstelling met zich meebrengt, nam toe terwijl het publiek wachtte tot de dirigent weer op zijn podium zou verschijnen. Het gegons van stemmen stierf langzaam weg, de leden van het orkest zaten niet langer te draaien op hun stoelen en de algehele stilte maakte duidelijk dat iedereen klaar was voor de derde en laatste akte.

De stilte hield aan, werd drukkend. Op het eerste balkon werd gehoest; iemand liet een programmaboekje vallen, misschien een handtas, maar de deur naar de gang achter de orkestbak bleef dicht.

De eersten die begonnen te praten waren de orkestleden. Een tweede violist boog zich naar de vrouw naast zich en

vroeg of ze al vakantieplannen had. Op de tweede rij zei een fagottiste tegen een hoboïste dat de volgende dag de uitverkoop bij Benetton zou beginnen. De mensen in de eerste loges, die de musici het best konden zien, volgden hun zachte gekeuvel al gauw na. De balkons deden mee, en vervolgens ook de mensen in de stales, alsof de welgestelden de laatsten waren om aan dat soort gedrag toe te geven.

Het gegons werd geroezemoes. Er gingen minuten voorbij. Opeens werden de plooiën van het dikke groenfluwelen gordijn opzijgetrokken en stapte Amadeo Fasini, de artistiek directeur van het theater, enigszins onbeholpen door de smalle opening. De lichttechnicus in de cabine boven het tweede balkon, die geen idee had wat er aan de hand was, besloot een felwitte spot op de man midden op het toneel te zetten. Verblind door het licht hield Fasini beschermend een arm voor zijn ogen. Nog steeds met opgeheven arm, alsof hij een klap wilde afweren, begon hij te spreken: ‘Dames en heren,’ maar vervolgens zweeg hij, en hij gebaarde met zijn linkerhand wild naar de technicus, die zijn fout inzag en de spot uitdeed. Verlost van zijn tijdelijke blindheid begon de man op het toneel opnieuw. ‘Dames en heren, ik moet u tot mijn spijt mededelen dat maestro Wellauer niet in staat is de opvoering voort te zetten.’ Gefluister en vragen rezen uit het publiek op, zijde ruiste terwijl hoofden werden omgedraaid, maar hij ging door, boven het rumoer uit. ‘Zijn plaats zal worden ingenomen door maestro Longhi.’ Voordat het geroezemoes luid genoeg kon worden om hem te overstemmen, vroeg hij op nadrukkelijk kalme toon: ‘Is er een dokter in de zaal?’

Zijn vraag werd gevolgd door een lange stilte. Vervolgens begonnen mensen om zich heen te kijken: wie zou

zich aandienen? Er ging bijna een volle minuut voorbij. Ten slotte werd er op een van de eerste rijen van de stalles aarzelend een hand opgestoken en stond er een vrouw op van haar plaats. Fasini gebaarde naar een van de geüniformeerde zaalwachters achterin, en de jongeman haastte zich naar het einde van de rij waarin de vrouw nu stond. ‘Als u zo vriendelijk wilt zijn, *dottorressa*,’ zei Fasini. Hij klonk alsof hij pijn had en de dokter voor zichzelf nodig had. ‘Loopt u alstublieft met de zaalwachter mee.’

Hij keek omhoog de nog steeds donkere, hoefijzervormige zaal in, probeerde te glimlachen, slaagde daar niet in, en deed geen verdere poging. ‘Onze excuses, dames en heren, voor deze moeilijkheden. De opera wordt nu voortgezet.’

De artistiek directeur draaide zich om en betastte het doek, niet meteen in staat de opening te vinden waardoor hij gekomen was. Lichaamloze handen kwamen vanachter het doek te voorschijn en lieten het vaneenwijken. Hij glipte door de kier naar de kale zolderkamer waar Violetta zo dadelijk zou sterven. Vanuit de zaal hoorde hij het aarzelende applaus waarmee de plaatsvervanger van de dirigent werd begroet terwijl deze zijn plaats voor het orkest innam.

Vocalisten, koorleden en toneelknechten kwamen van alle kanten aanlopen, even nieuwsgierig als het publiek was geweest, maar veel mondiger. Hoewel hij door zijn positie doorgaans werd behoed voor de omgang met zulke laaggeplaatste leden van het gezelschap, kon de directeur hun vragen en gefluister nu niet vermijden. ‘Het is niets, niets,’ zei hij tegen niemand in het bijzonder, waarna hij hen met armgebaren probeerde te verdrijven van het toneel waarop ze samendromden. De prelude was bijna afgelopen; weldra zou het doek opengaan voor de

Violetta van die avond, die nu nerveus op de rand van het bed zat, midden op het toneel. Fasini gebaarde met verdubbelde intensiteit, waarop zangers, zangeressen en toneelknechten zich terugtrokken in de coulissen en daar tegen elkaar bleven fluisteren. Hij siste woedend: '*Silenzio!*' en wachtte tot dit effect had. Toen hij zag dat het doek langzaam openging en het toneel zichtbaar werd, maakte hij zich snel uit de voeten en voegde zich bij de toneelmeester, die rechts van het toneel stond, samen met de arts, een kleine, donkere vrouw die met een onaangestoken sigaret in haar hand pal onder een bord met 'verboden te roken' stond.

'Goedenavond, dokter,' zei Fasini met een geforceerde glimlach. Ze liet de sigaret in haar jaszak glijden en gaf hem een hand. 'Wat is er aan de hand?' vroeg ze ten slotte, terwijl achter hen Violetta de brief van Germont père begon voor te lezen.

Fasini wreef verwoed in zijn handen, alsof dat zou helpen om te besluiten wat hij zou zeggen. 'Maestro Wellauer is...' begon hij, maar hij vond geen bevredigende manier om de zin af te maken.

'Is hij ziek?' vroeg de arts ongeduldig.

'Nee, nee, hij is niet ziek,' zei Fasini, en hij wist verder niets te zeggen. Hij begon weer in zijn handen te wrijven.

'Misschien moet ik maar even gaan kijken,' zei ze, en ze maakte er een vraag van. 'Is hij hier in het theater?'

Toen Fasini nog steeds niet tot spreken in staat bleek, vroeg ze: 'Is hij ergens anders heen gebracht?'

Dit ontlokte een reactie aan de directeur. 'Nee, nee, hij is in de kleedkamer.'

'Kunnen we dan niet beter daarnaartoe gaan?'

'Ja, natuurlijk, dokter,' beaamde hij, blij met het voorstel. Hij ging haar voor naar rechts, langs een vleugel en

een harp waar een matgroen stofflaken overheen gedrapeerd was, en vervolgens een smalle gang door. Aan het eind bleef hij staan voor een dichte deur. Er stond een grote man voor.

‘Matteo,’ begon Fasini, terwijl hij zich omdraaide naar de arts. ‘Dit is dokter...’

‘Zorzi,’ antwoordde ze kortaf. Dit was niet bepaald het moment voor beleefdheden.

Nu zijn baas er was met iemand die blijkbaar een dokter was, stapte Matteo, de assistent-toneelmeester, maar al te graag bij de deur vandaan. Fasini liep voor hem langs, deed de deur half open, keek over zijn schouder en liet vervolgens de arts voorgaan het kleine vertrek in.

De dood had het gezicht van de man die opzijgezakt in een fauteuil midden in de kamer zat, verwrongen. Zijn ogen starden in het niets; zijn mond was vertrokken tot een woeste grimas. Zijn lichaam helde naar één kant over, het hoofd tegen de rugleuning van de stoel geperst. Op de voorkant van zijn gesteven, glanzende overhemd zaten vlekken van een donkere vloeistof. De arts dacht even dat het bloed was. Ze deed een stap dichterbij en rook toen – in plaats van dat ze het zag – dat het koffie was. De geur die zich met die van koffie vermengde was niet minder karakteristiek: de scherpe, zure amandelgeur waarover ze alleen maar had gelezen.

Ze had de dood al zo vaak gezien dat het niet nodig was om te controleren of hij nog een hartslag had, maar ze legde evengoed de vingers van haar rechterhand onder zijn opgeheven kin. Niets, maar ze stelde wel vast dat de huid nog warm was. Ze stapte naar achteren, bij het lijk vandaan, en keek om zich heen. Voor hem op de grond lagen een schoteltje en het kopje waarin de koffie had gezeten die op zijn overhemd was gemorst. Ze knielde neer en

hield de rugzijde van haar vingers even tegen het kopje, maar dat voelde koud aan.

Ze kwam overeind en richtte het woord tot de twee mannen die bij de deur stonden, blij dat ze het gedoe rond de dood aan haar konden overlaten. 'Hebt u de politie gebeld?' vroeg ze.

'Ja, ja,' mompelde Fasini, zonder haar vraag echt te horen.

'Signore,' zei ze, en ze sprak duidelijk en met stemverheffing om er zeker van te zijn dat hij haar hoorde. 'Ik kan hier niets doen. Dit is een zaak voor de politie. Hebt u die gebeld?'

'Ja,' herhaalde hij, maar hij gaf er nog steeds geen blijk van dat hij had gehoord of begrepen wat ze zei. Hij staarde maar naar de dode man en probeerde de gruwel en het schandaal van wat hij zag te bevatten.

De arts duwde hem bruusk opzij en liep de gang in. De assistent-toneelmeester kwam achter haar aan. 'Bel de politie,' beval ze hem. Hij knikte en liep weg om te doen wat ze had opgedragen, waarna ze de sigaret uit haar zak haalde en die weer in model bracht en aanstak. Ze inhaleerde diep en keek op haar horloge. Mickey's linkerhand stond tussen de tien en de elf en zijn rechterhand stond precies op de zeven. Ze leunde met haar rug tegen de muur en wachtte tot de politie zou komen.

Omdat dit Venetië was, kwam de politie per boot, met een blauw zwaailicht op de kajuit. De boot legde aan in het kanaaltje achter het theater en er stapten vier mannen uit, drie in blauw uniform en één in burgerkleren. Ze liepen snel de *calle*, het straatje, opzij van het theater in en gingen even later door de artiesteningang naar binnen, waar de *portiere*, die van hun komst op de hoogte was gebracht, op de knop drukte waarmee het draaihek werd ontgrendeld, zodat ze konden doorlopen naar de kleedkamers. Hij wees zonder iets te zeggen naar een trap.

Boven aan de trap werden ze opgewacht door de nog steeds verbijsterde directeur. Hij stak zijn hand uit naar de politieman in burger, die de leiding leek te hebben, maar vergat het gebaar meteen weer, draaide zich om en zei over zijn schouder: ‘Deze kant op.’ Hij liep een korte gang door en bleef staan bij de deur naar de kleedkamer van de dirigent. Alleen nog maar tot gebaren in staat, wees hij naar binnen.

Guido Brunetti, *commissario* van de Venetiaanse politie, stapte als eerste door de deuropening. Toen hij het lijk in de stoel zag, hief hij zijn hand op ten teken dat de agenten in uniform niet verder de kamer in mochten. Het leed geen twijfel dat de man dood was, het lichaam naar achteren gedraaid, het gezicht vreselijk verwrongen, dus het was niet nodig om op zoek te gaan naar een teken van leven: dat zou er niet zijn.

Brunetti kende de dode, zoals de meeste mensen in de westerse wereld hem kenden, zo niet omdat ze hem daadwerkelijk op het dirigentenpodium hadden zien staan, dan wel omdat ze zijn gezicht, met de gebeeldhouwde Germaanse kaken, en het te lange haar dat nog steeds ravenzwart was, ook al was hij de zestig allang gepasseerd, al meer dan veertig jaar op de omslagen van tijdschriften en de voorpagina's van kranten hadden zien staan. Brunetti had hem twee keer zien dirigeren, jaren eerder, en hij had zich er tijdens de uitvoering op betrappt dat hij naar de dirigent zat te kijken, niet naar het orkest. Als in de greep van een demon of een godheid had Wellauers lichaam boven het podium heen en weer gezwaaid, de gekromde linkerhand halfopen, alsof hij het geluid uit de violen wilde trekken. In zijn rechterhand was de dirigeerstok een wapen, dat nu eens de ene, dan weer de andere kant op flitste, een bliksemschicht die golven van geluid vergaarde. Maar nu, in de dood, was elk teken van de godheid verdwenen, en restte alleen nog het grijnzende masker van de demon.

Brunetti wendde zijn ogen van hem af en keek de kamer rond. Hij zag het kopje op de grond liggen, het schoteltje er niet ver vandaan. Dat verklaarde de donkere vlekken op het overhemd en – daar was Brunetti van overtuigd – de afschuwelijk verwrongen gelaatstrekken.

Brunetti, die nog steeds maar een paar stappen de kamer in had gedaan, bewoog zich niet en keek om zich heen, registrerend wat hij zag, in het ongewisse over wat het allemaal zou kunnen betekenen, nieuwsgierig. Hij zag er opvallend netjes uit: das zorgvuldig geknoopt, het haar korter dan de mode was; zelfs zijn oren lagen plat tegen zijn hoofd, alsof ze niet de aandacht wilden trekken. Zijn kleding verried dat hij een Italiaan was. Zijn manier van

spreken maakte duidelijk dat hij een Venetiaan was. Zijn ogen waren helemaal die van een politieman.

Hij boog zich naar voren en voelde aan de bovenkant van de pols van de dode, maar het lichaam was koud en de huid voelde droog aan. Hij keek nog een laatste keer rond, wendde zich toen tot een van de mannen die achter hem stonden en zei dat hij de schouwarts en de fotograaf moest bellen. Hij gaf een tweede agent opdracht om beneden met de portiere te gaan praten. Wie waren er die avond achter de schermen aanwezig geweest? Laat de portiere een lijst maken. Tegen de derde zei hij dat hij de namen wilde hebben van degenen die de maestro die avond hadden gesproken, hetzij voorafgaand aan de opvoering, hetzij tijdens de pauzes.

Hij deed een stap naar links en opende de deur naar een kleine badkamer. Het enige raam zat dicht, evenals het raam in de kleedkamer zelf. In de kast hingen een donkere overjas en drie gesteven witte overhemden.

Hij ging weer terug de kleedkamer in en liep naar het lijk. Met de rugzijde van zijn vingers duwde hij de revers van het jasje van de dode opzij en haakte de binnenzak open. Hij vond een zakdoek en trok die er aan een punt langzaam uit. Er zat niets anders in de zak. Hij deed hetzelfde met de zijzakken en vond de gebruikelijke dingen: een paar duizend lire in kleine biljetten; een sleutel met een plastic label eraan, waarschijnlijk de sleutel van deze kamer; een kam; nog een zakdoek. Hij wilde niet aan het lichaam zitten zolang er nog geen foto's waren gemaakt, en bewaarde de broekzakken dus voor later.

Na een blik op het slachtoffer waren de drie politiemanen vertrokken om Brunetti's bevelen op te volgen. De directeur van het theater was verdwenen. Brunetti liep de gang op, in de hoop hem daar aan te treffen en erachter

te komen hoe lang geleden het lijk was ontdekt. In plaats van Fasini trof hij er een kleine, donkere vrouw aan, die tegen de muur geleund stond te roken. Er kwam muziek achter hen vandaan, in machtige golven.

‘Wat is dat?’ vroeg Brunetti.

‘*La Traviata*,’ antwoordde de vrouw simpelweg.

‘Dat weet ik,’ zei hij. ‘Betekent dat dat ze zijn doorgaan met de opera?’

‘Ook al vergaat de wereld,’ zei ze, en ze gaf het die speciale nadruk die doorgaans voor citaten wordt gereserveerd.

‘Is dat iets uit de *Traviata*?’ vroeg hij.

‘Nee, *Turandot*,’ antwoordde ze kalm.

‘Ja, maar toch,’ protesteerde hij. ‘Uit respect voor de man.’

Ze haalde haar schouders op, gooide haar sigaret op de betonnen vloer en trapte hem uit.

‘En u bent?’ vroeg hij ten slotte.

‘Barbara Zorzi,’ antwoordde ze, en meteen daarna verbeterde ze zich, ook al had hij niets gevraagd. ‘Dr. Barbara Zorzi. Ik zat in de zaal toen ze om een dokter vroegen, dus toen ben ik meegegaan naar achteren en heb hem om precies vijf over halfelf hier aangetroffen. Zijn lichaam was nog warm, dus ik schat dat hij nog geen halfuur dood was. Het koffiekopje op de grond was koud.’

‘Hebt u het aangeraakt?’

‘Alleen met de buitenkant van mijn vingers. Ik dacht dat het misschien van belang zou zijn om te weten of het nog warm was. Dat was het dus niet.’ Ze pakte nog een sigaret uit haar tas, bood hem er een aan, leek niet verbaasd toen hij die afsloeg en stak de hare aan.

‘Verder nog iets, dokter?’

‘Het ruikt naar cyaankali,’ antwoordde ze. ‘Ik heb erover gelezen, en we hebben er ook een keer mee gewerkt, bij

farmacologie. We mochten er van de professor niet eens aan ruiken; hij zei dat zelfs de dampen gevaarlijk waren.'

'Is het echt zo giftig?' vroeg hij.

'Ja. Ik weet niet meer hoe weinig ervan nodig is om iemand te doden. Veel minder dan een gram. En het doodt onmiddellijk. Alles houdt er gewoon mee op – hart, longen. Hij moet al dood zijn geweest, of in ieder geval buiten bewustzijn, voor het kopje de grond raakte.'

'Kende u hem?' vroeg Brunetti.

Ze schudde haar hoofd. 'Niet beter dan de gemiddelde operatiefhebber. Of de gemiddelde lezer van *Gente*,' voegde ze eraan toe, de naam noemend van een roddelblad waarvan hij zich moeilijk kon voorstellen dat zij het zou lezen.

Ze keek hem aan en vroeg: 'Is dat alles?'

'Ja, dokter, ik denk het wel. Wilt u uw naam doorgeven aan een van mijn mensen, zodat we contact met u kunnen opnemen als dat nodig is?'

'Zorzi, Barbara,' zei ze, geenszins onder de indruk van zijn formele toon en manier van doen. 'Ik ben de enige in het telefoonboek.'

Ze liet de sigaret vallen en trapte hem uit, en stak Brunetti vervolgens haar hand toe. 'Tot ziens, dan. Ik hoop dat het niet al te onaangenaam wordt.' Hij wist niet of ze bedoelde voor de maestro, het theater, de stad, of voor hem, dus bedankte hij haar alleen maar met een hoofdknikje en schudde haar hand. Terwijl ze wegliep, bedacht Brunetti dat zijn werk op een vreemde manier verwant was aan dat van een arts. Ze kwamen elkaar tegen boven de doden, en vroegen allebei: 'Waarom?' Maar zodra ze het antwoord op die vraag hadden gevonden, scheidden hun wegen zich. De arts ging terug in de tijd om de fysieke oorzaak te vinden, en hij ging vooruit om degene te vinden die ervoor verantwoordelijk was.

Een kwartier later arriveerde de schouwarts, in gezelschap van een fotograaf en twee mannen in witte jassen, die tot taak hadden het lijk later naar het Ospedale Civile te brengen. Brunetti begroette dr. Rizzardi hartelijk en vertelde wat hij te weten was gekomen over het vermoedelijke tijdstip van overlijden. Ze liepen samen naar de kleedkamer. Rizzardi, een man die eruitzag om door een ringetje te halen, trok latex handschoenen aan, keek automatisch op zijn horloge en knielde naast het lichaam neer. Brunetti keek toe terwijl hij het slachtoffer onderzocht. Het ontroerde hem op een vreemde manier dat Rizzardi het lijk behandelde met een respect alsof het een levende patiënt betrof. Zijn aanrakingen waren zacht, en toen dat nodig was keerde hij het lichaam voorzichtig om, waarbij hij met geoefende handen de stugge bewegingen van het verstijvende vlees vergemakkelijkte.

‘Kunt je ook de dingen uit zijn zakken halen?’ vroeg Brunetti, die zelf geen handschoenen had en niet wilde dat zijn vingerafdrukken terecht zouden komen op wat er gevonden werd. De arts voldeed aan zijn verzoek, maar het enige dat hij vond was een platte portefeuille, alligatoreleer misschien, die hij aan een van de hoeken te voorschijn trok en op de tafel naast zich legde.

Hij ging staan en trok zijn handschoenen uit. ‘Duidelijk vergif. Ik zou zeggen cyaankali; dat weet ik trouwens wel zeker, al kan ik je dat officieel pas na de sectie meedelen. Maar als je ziet hoe het lichaam naar achteren gebogen is, kan het niets anders zijn.’ Brunetti zag dat de arts de ogen van de dode had gesloten en ook had geprobeerd zijn verwrongen mond voorzichtig dicht te doen. ‘Het is toch Wel-lauer?’ vroeg de arts, al was die vraag eigenlijk overbodig.

Toen Brunetti knikte, riep de arts uit: ‘*Maria Vergine*, dat zal de burgemeester niet leuk vinden.’